

Barbara Pazur

Audiacja w szkole i podczas zbiorowej nauki gry na instrumentach

Artykuł opublikowany w czasopiśmie „Twoja muza” nr 3/2005, str. 82-83

Edwin Gordon stwierdza, że rozpoczynanie nauki muzyki od czytania nut i teorii muzyki jest niezwykle szkodliwe, jeżeli uczniowie nie mieli wcześniej możliwości rozwinięcia swoich umiejętności audiacyjnych.

Gordonowska teoria uczenia się muzyki¹, nazwana GTML (The Gordon Theory of Music Learning) to przede wszystkim problematyka audiacji, jej faz rozwoju i pomiaru. Termin *audiacja* wg Edwina Eliasa Gordona określa nadawanie znaczenia, rozumienie struktur dźwiękowych tworzących muzykę nawet wtedy, gdy jej fizycznie nie słyszemy. Audiuje się wówczas, gdy przywołuje i zrozumie to, co się spostrzegło, odczuło i rozróżniło.

Rozwój zdolności muzycznych

W wyniku wieloletnich badania, obserwacji, eksperymentów E.E. Gordon nakreślił bardzo dokładny obraz rozwoju audiacji od narodzenia do wieku dojrzałego. Ściśle związany z rozwojem audiacji jest rozwój zdolności muzycznych. Gordon opracował kilka testów badających zdolności muzyczne rozwijające się i ustabilizowane². Odznaczają się one dużą trafnością i rzetelnością. W zamierzeniu autora testy służą diagnozowaniu predyspozycji muzycznych oraz rozwoju muzycznego dziecka. Jest to również obiektywna wskazówka dla nauczyciela do pracy z uczniem.

Zgodnie z koncepcją gordonowską wszystkie ćwiczenia i zajęcia muzyczne, są prowadzone zbiorowo, choć odnoszą się do indywidualnych predyspozycji i zdolności uczniów. Gordon przestrzega, aby nie rozpoczynać formalnej nauki muzyki zbyt wcześnie. Jeśli w szkole spotyka się dzieci, które nie są gotowe do podjęcia edukacji muzycznej, powinno się najpierw przerobić z nimi ćwiczenia zawierające wszystkie etapy audiacji wstępnej³ które będą zajęciami wyrównawczymi. Przygotowywane do nauki muzyki odbywa się poprzez słuchanie melodii śpiewanych bez słów, w różnych skalach i różnym metrum, aby dzieci mogły skupić się na zawartości muzycznej, a nie na tekście. Słowa piosenek wprowadza się dużo

¹ Wykaz publikacji E.E. Gordona w języku angielskim znajduje się na stronie wydawnictwa www.giamusic.com/music_education/Gordon-Edwin

² W Polsce w 2000 r. został wydany przez Akademię Muzyczną im. F. Chopina i Centrum Edukacji Artystycznej test *Średnia Miara Słuchu Muzycznego* E.E. Gordona

³ Gordon E. E.: *Umuzycznienie niemowląt i małych dzieci. Teoria i wskazówki praktyczne*. Wyd. „Zamiast Korepetycji”, Kraków 1997.
Zwolińska E. A.: *Naucz swoje dziecko audiować*. Wyd. KRESKA, Bydgoszcz 2004.

później. Różne skale (dur, moll, dorycka, miksolidyjska, frygijska, itd.) są niezbędne, aby odczuć i zrozumieć (wyaudiować) różnice między tonalnościami, co zdaniem profesora prowadzi do szybkiego rozwoju słuchu harmonicznego. To samo dzieje się z różnicowaniem metrum.

Do wycucia rytmu przygotowuje się dziecko przez ruch. Nie są to jednak tradycyjne ćwiczenia związane z odmierzaniem czasu jak np.: równe maszerowanie, taktowanie, czy klaskanie. Poczucie rytmu rozwija się przez ruch ciągły, płynny, rozwijany w przestrzeni bliższej lub dalszej. Na końcu wprowadza się elementy podziału ruchu w jednostkach czasu, coś w rodzaju *siatki makro- i mikrobitów* jako puls. Na tym tle tworzy się struktury rytmiczne sylabami neutralnymi lub rytmicznymi (powstaje rytm relatywny zależny od funkcji, jaką pełnią wartości rytmiczne, a nie od wartości rytmicznej, np. mocna część taktu, bez względu na metrum i wartość rytmiczną oznaczana jest zawsze „DU”). W wyobraźni, audiacji podczas wypowiedzania rytmu jest zawsze ruch, poczucie przestrzeni i dlatego nie ma błędów przyśpieszania, czy zwalniania. Jeśli dziecko potrafi prawidłowo skoordynować ruch i oddechy z rytmem, potrafi zaśpiewać dźwięk toniczny melodii, można uznać, że jest gotowe do nauki muzyki w szkole i do nauki gry na instrumencie.

Zajęcia prowadzone według koncepcji E. E. Gordona charakteryzują się tym, że zawsze przez 10 początkowych minut lekcji pracuje się z motywami tonalnymi lub rytmicznymi. Prof. Gordon na podstawie szeroko zakrojonych badań, podzielił motywy na łatwe, średnio trudne i trudne. Motyw łatwy powinny wykonać wszystkie dzieci, motyw średnio trudny jest do opanowania przez dzieci mające średni i wysoki poziom zdolności muzycznych, a motyw trudny - przez dzieci o wysokim poziomie zdolności. Nauczyciel, opierając się na wynikach testów, wie, jaki poziom zdolności dzieci reprezentują. Wie, z którymi dziećmi powinien pracować nad rytmem, a z którymi nad melodią, od których wymagać mniej, a od których więcej. Przez dziesięć minut intensywnego ćwiczenia z motywami tonalnymi lub rytmicznymi wszyscy uczniowie audiują i śpiewają różne motywy, ale motywy wybrane indywidualnie według zdolności. Jeśli 80% uczniów klasy opanuje motywy danej sekwencji, przechodzi się na następny poziom.

Różnicowanie i wnioskowanie

Muzyki uczymy się przez: różnicowanie i wnioskowanie. Różnicowanie prof. Gordon dzieli na poziomy: – *słuchowo-głosowy*, czyli słuchanie i powtarzanie sylabami neutralnymi; *skojarzenia słowne*: to jest nadawanie znaczenia takiego, jak tonalność, czy metrum, nazwy dźwięków, sylaby tonalne wg solmizacji relatywnej, sylaby rytmiczne; *syntezę części*, polega-

jąca na tym, że uczniowie po wysłuchaniu serii motywów tonalnych lub rytmicznych rozpoznają znane im tonalności, czy metrum; *skojarzenia* graficzne, to jest uczenie się czytania i pisania znanych motywów tonalnych i rytmicznych w znanych tonalnościach i metrach oraz *syntezę całościową*, czyli czytanie i pisanie serii motywów. Każda nowa umiejętność opiera się na wcześniej wyuczonej, a wszystko połączone jest z audiacją. Wnioskowanie jest podzielone na poziomy: *uogólnianie*: np. śpiewanie tego, co nauczyciel śpiewał sylabami neutralnymi – sylabami solmizacyjnymi lub czytanie motywów znanych i nieznanymi; *twórczość/improvizację*: to jest jako dialog pomiędzy nauczycielem a uczniem, polegający na tworzeniu i improwizowaniu przy zastosowaniu poznanych wcześniej motywów; a dopiero na końcu *rozumienie teoretyczne*⁴.

Nie od czytania nut

W uczeniu się różnicowania nauczyciel przekazuje uczniom to, czego się uczyć i jak się uczyć. W uczeniu się wnioskowania uczniowie samodzielnie, ale przy odpowiednim kierowaniu przez nauczyciela przyswajają sobie nowe umiejętności na podstawie wiedzy, którą zdobyli wcześniej. Edwin Gordon stwierdza, że rozpoczynanie nauki muzyki od czytania nut i teorii muzyki jest niezwykle szkodliwe, jeżeli uczniowie wcześniej nie mieli możliwości rozwinięcia swoich umiejętności audiacyjnych. Niestety, większość nauczycieli muzyki, uczy przez werbalizację, a nie poprzez słuch.

Początkowe dziesięć minut, podczas których uczniowie wykonują motywy tonalne i rytmiczne w działaniach kolejności uczenia się, są podstawą do nauki tego, jak audiować i wykonywać literaturę muzyczną stosowaną w działaniach w klasie, na próbie chóru, czy zespołu instrumentalnego. Pozostałą część lekcji nauczyciel poświęca na normalną naukę muzyki.

Aby dzieci śpiewały dobrze intonacyjnie, nie powinny odwzorowywać linii melodycznej, czy skoków interwałowych linearnie, ale w każdym momencie wyczuwać (audiować) tonikę i wszystkie śpiewane dźwięki dostrajać do toniki. W nauce audiacji nie ma rozpoznawania interwałów, za to jest bardzo wczesne myślenie harmoniczne i nauka improwizacji. Dzieci chętnie improwizują na lekcjach w szkole, zarówno głosowo, jak i instrumentalnie.

⁴ Gordon E. E.: *Sekwencje uczenia się w muzyce – Umiejętności, zawartość i motywy. Teoria uczenia się muzyki.* Wydawnictwo Uczelniane WSP, Bydgoszcz 1999.

Gordon E. E., Woods D. G.: *Zanurz się w program nauczania muzyki. Działania w kolejności uczenia się, Podręcznik dla nauczycieli.* Wydawnictwo Uczelniane WSP, Bydgoszcz.

Jak to robią w USA

Nauka gry na instrumentach w większości szkół w Stanach Zjednoczonych przebiega zbiorowo. Jeśli są to zajęcia prowadzone według metody Gordona, oparte na audiacji, to zawsze rozpoczynają się 10 minutową pracą z motywami. Następnie dzieci śpiewają i rytmizują to, co później będą grać. Jeden nauczyciel uczy jednocześnie na wielu instrumentach. Przydział instrumentów dla dzieci odbywa się na podstawie wyników testu indywidualnych preferencji barwy instrumentalnej – (*Instrument Timbre Preference Test* - E.E. Gordona). Uczenie dzieci też odbywa się zgodnie z ich indywidualnym poziomem zdolności, sprawdzonych obiektywnie za pomocą testów. Dzięki temu każdy uczeń osiąga sukces na swoją miarę. Uczniowie grają wielogłosowo, więc mniej zdolni mają do opanowania łatwiejsze partie. Uczniowie nigdy nie są uczeni z pamięci poprzez naśladowanie tego, co zagrał nauczyciel. Najpierw uczą się audiowania melodii, intonacji, rytmu i stylu przez słuchanie i śpiewanie. Dlatego grając na instrumencie powtarzają fragmenty melodii nie widząc palcowania nauczyciela. Dzięki audiacji grają wiele utworów w różnych tonacjach, zanim jeszcze zaczną się uczyć czytania nut. Potrafią także improwizować melodie oparte na przebiegu harmonicznym nauczanych utworów. Pierwszy wspólny koncert odbywa się zwykle po około sześciu tygodniach od rozpoczęcia nauki. Dla potrzeb zbiorowej nauki została opracowana przez E. E. Gordona, R. F. Grunowa i Ch. D. Azzarę cała seria podręczników na różne instrumenty *Jump Right In: The Instrumental Series*, do których są dołączone płyty CD, z którymi dzieci pracują w domu. Na tych płytach jest nagrany materiał muzyczny od motywów tonalnych i rytmicznych, aż po utwory i podkłady harmoniczne do improwizowania.

W Polsce dzięki podejmowanym przez Polskie Towarzystwo Edwina E. Gordona badaniom, a także organizowanym przez nie seminariom i wydawanym publikacjom jest coraz bardziej znana problematyka audiacji, a w kilku ośrodkach w kraju (m.in. w Bydgoszczy, Łowiczu, Poznaniu, Chełmży, Lublinie) nauczyciele podczas zajęć wykorzystują koncepcję Gordona.